

ახალი წიგნები:

ქართული სახელმწიფო, კასოპრიობა და გლობალიზაცია

მეცნიერულ თვალსაწიერში

(რეზიუმე)

ბადრი ცხადაძე, სტუ-ს პროფესორი

ახალმა, მესამე ათასწლეულმა მსოფლიო კატალიზმების ფონზე შემოაბიჯა, როგორც ძველის ნგრევისა და დაშლის, ახალი სახელმწიფოების წარმოშობის თვითმხილველმა. ყოველივე ამან თითოეულ ინდივიდს, მოქალაქეს, ქვეყანას საკუთარი თავი და არაორდინალური პრობლემები სუპერკრიტიკული და მედიტაციური კუთხით დაანახა, პიროვნული თუ სახელმწიფოებრივი საფიქრალი აუშალა და საზოგადოების წინაშე განასაჯაროვა, რადგან მოაზროვნისათვის განზე გადგომა და ჩრდილში ყოფნა უკვე დანაშაულის ტოლფასი შეიქმნა.

დღეს ამ ახალი გამოწვევების ფონზე, როგორცაა: მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი, დემოკრატიული და ადამიანური ღირებულებების შეცნობის, მემკვიდრეობითობის, ეროვნულობის შენარჩუნება, გლობალური და ლოკალური მოვლენების პირუთვნელად განსჯა-გააზრება და ა. შ. მსოფლიო მეცნიერები სამყაროს ახალი მოდელის ძიების წინაშე დააყენა – თუნდაც სად გადის ზღვარი სამართლიანობასა და უსამართლობას, ღირსებასა და უღირსობას შორის, „სად არის თითოეული ინდივიდის „გზა ხსნისა“, საით არის მიმართული კაცობრიობის განვითარების გეზი და ორიენტირი, რას გვიქადის უკეთესი მომავლის ძიებისას ყალზე მდგარი მსოფლიო პოლიტიკა.

უცხოეთშიც და ჩვენშიც იწერება არაერთი სამეცნიერო სტატია, გამოკვლევა, მონოგრაფია, იმართება სიმპოზიუმები, კონგრესები, ფორუმები, სამხედრო-პოლიტიკური და ეკონომიკური სამმიტები, სამეცნიერო კონფერენციები..., რადგან „მრგვალ მაგიდასთან“ უფრო ადვილია საკუთარი თუ სხვისი აზრის, კონცეფციის, მოდელისა და მოდელირების შეჯერება, შედარება-შეჯამება, განსჯა-განხილვა და წინადადების გაზიარება-არგაზიარება, პესაქტივების დანახვა.

ქართველი მეცნიერები (სოციოლოგები, პოლიტოლოგები, იურისტ-სამართალდამცველები, ფილოსოფოსები, კულტუროლოგები და სხვ.) მთელი სიგრძე-სიგანით ხედავენ და განიხილავენ როგორც მსოფლიო პრობლემატიკას, ისე საკუთარი ქვეყნის განვითარების პერიპეტიებს, სახელმწიფოს მოწყობის ადაპტირებულ, ნაცად თუ სრულიად ცინცხალ ორიგინალურ თეორიულ და პრაქტიკულ მოდელებს.

ამჯერად, ამ მიმართულებით სამსჯელოდ სანიშნოდ შევხებით სამი ქართველი მეცნიერისა და

საგანმანათლებლო-საზოგადო მოღვაწის მონოგრაფიულ ნაკვლევს: ესენი გახლავან:

გიორგი მაისაშვილი, რომლის მონოგრაფია „ქართული სახელმწიფოს მშენებლობისათვის (შესაძლებლობა, პასუხისმგებლობა, სოციალური სოლიდარობა) ქართულ ენაზე 2003 წელს გამქვეყნდა. წიგნის ავტორი სკრუპულოზურად და გამონვლილვით განიხილავს სახელმწიფოს მშენებლობისათვის საჭირო ისეთ პოსტულატებს და კარდინალურ საკითხებს, როგორცაა: პოლიტიკოსების ნოვატორულობა და ინოვატორული პარტიის როლი; ლიდერი და ლიდერობა; ეკონომიკური დისციპლინების შესაძლებლობები სახელმწიფოს შენების პროცესში; ეკონომიკური მოდელები და ეკონომიკურ რეფორმათა ერთიანობა ახალი გლობალური გარემო ეკონომიკური განვითარებისათვის და კულტურული ფილტრაცია; 21-ე საუკუნის საზოგადოება და მართვის ხელოვნება; მაკროპოლიტიკა და სოციალური კონფლიქტები, იმპორტის მნიშვნელობა და ექსპორტის შესაძლებლობა; ქართული ინოვაციების გამმა და რეგიონული პოლიტიკა, სოციალური უსაფრთხოების ბადე და ე. წ. ცოდნის საზოგადოების როლი სახელმწიფო მშენებლობაში.

წიგნის ავტორი იმავდროულად მიზნად ისახავს ახალი ეპოქის მიჯნაზე მდგომი თანამედროვე საზოგადოების ცნობიერ განვრთნას, ყურადღებას მიაპყრობს სამყაროში არსებული კომუნიკაციების ანალიზს, ადამიანთა და სახელმწიფოთა აქამდე უცნობ და უპრეცედენტო დაახლოებას, არსებული სტატუს ქვოს წინააღმდეგ ამბოხებისა და ტექნოლოგიური განვითარების წარმოუდგენელი ტემპების ხვეულებში წვდომას. გ. მაისაშვილი მკითხველს წინასწარ, წინასიტყვაობაშივე აფრთხილებს, რომ „მზარდი პროგრესისა და გაუმჯობესების გზით ცივილიზაციის სწორხაზოვანი განვითარება ჩვენ თვალწინ ბარდება წარსულს, XXI საუკუნეში ცვლილებები მოულოდნელი, რადიკალური, ჰარმონიული პროცესების გამწყვეტი იქნება. მისივე თქმით, „სწორედ ეს ცვლილებები ქმნის კაცობრიობის ისტორიაში აქამდე გაუგონარი შესაძლებლობების პირობებს. სხვაობა ოცნებასა და მის რეალურ აღსრულებას შორის არასოდეს ყოფილა ასე მცირე. დღეს ჩვენ მხოლოდ ჩვენი წარმოსახვისა და იმპროვიზაციის უნარით ვართ შეზღუდული, სხვა მხრივ კი ყველაფერი

შესაძლებელია” (გვ. 3).

ამ წიგნის გამოქვეყნების შემდეგ გავიდა ათი წელი. გ. მაისაშვილის ზემომოყვანილი სიტყვები პრაქტიკულად დადასტურდა საქართველოს ხელისუფლების სათავეში „კოალიცია ქართული ოცნების“ მოსვლით, „რომელმაც სხვაობა ოცნებასა და მის რეალურ აღსრულებას შორის“ კიდევ უფრო ცხადი გახადა, რაც უშუალოდ დამსახურებაა ცნობილი ქართველი მეცენატისა და ბიზნესმენის, სახელმწიფო მოღვაწის ბიძინა ივანიშვილის მამულიშვილური ღვაწიერებისა. მისი პოლიტიკაში და სახელმწიფოს სათავეში მოსვლით „აგრესიული თვითნებური სახელმწიფოებრივი მმართველობისა და ტრადიციების ნგრევადი ხანა“ ყავლგასული პრეზიდენტის მ. სააკაშვილის მეთაურობით წარსულს ჩაჰბარდა, ქვეყანა, მართალია, ნელ-ნელა, მაგრამ მაინც თავისი ბუნებრივი განვითარების კალაპოტში დგება.

გ. მაისაშვილის სარეცენზიო წიგნი საინტერესოა ყველა განათლებისა და ასაკის მკითხველისათვის, განსაკუთრებით ახალგაზრდებისათვის, სტუდენტებისათვის, მეტადრე მათთვის, ვისაც ქართული სახელმწიფოს შენებაში აქტიურად ჩართვა სურს და ქვეყნის მმართველობის პოლიტიკური და ეკონომიკური მართვა აინტერესებს.

როზეტა ასათიანი, სტუ-ს პროფესორი, რომელსაც საქართველო, ეკონომიკური და სამეცნიერო-პოლიტიკური საზოგადოება იცნობს როგორც აღიარებულ სპეციალისტს, დიდებულ მეცნიერს, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორს, მრავალი მონოგრაფიისა და წიგნის ავტორს, არაერთი აკადემიის აკადემიკოსს. მისი კვლევის სფერო მაკროეკონომიკის თეორიული და პრაქტიკული ხასიათის ფართო წრე გახლავთ, სადაც განხილულია ეკონომიკური თეორიის აქტუალური საკითხები, საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკური რეფორმა, საბაზრო სისტემის ფუნქციონირება უცხოური გამოცდილების ფონზე, ჩვენს ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკის გადასვლის პროცესუალური გზები.

ქალბატონმა რ. ასათიანმა 2014 წელს გამოსცა მონოგრაფია „საით მიდის საქართველო? (სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი), რომლის რედაქტორი გახლავთ აკად. ვ. პაპავა, თსუ-ს რექტორი, რეცენზენტები კი ცნობილი ეკონომისტები: ნოდარ ჭითანავა, იოსებ არჩვაძე, ჯემალ კახნიაშვილი.

ეს 355-გვერდიანი წიგნი მონოგრაფიულად განიხილავს საქართველოში მიმდინარე ახალი ეპოქის უმნიშვნელოვანეს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მოვლენებს, სიახლის დანერგვის გზებს, ბიზნესგარემოში არსებულ სიძნელეებს, 1991-2012 წლებში განვითარებულ მოვლენებსა და პროცესებს, კერძოდ, მკვლევარი იკვლევს ორ ისტორიულ მოვლენას – საქართველოს დამოუკიდებლობის აღგენასა და „საბჭოთა სოციალიზმის“ კონვერსიის საფუძველზე არსებული საბაზრო ეკონომიკის შინაგან ინაღმდეგობებს, გარდამავალი პერიოდის წინმსწრებ, წინმხედრ ან თანამედვე სირთულეებს, ქვეყანაში მიმდინარე განვლილ-

დაძლეული ან დასაძლევ პირობებების ნიუანსებს. შესაბამისად, ავტორს, სათანადო სტატისტიკური მასალებისა და სხვა ფაქტობრივი მონაცემებით გამოაქვს სათანადო დასკვნები, ხარვეზების საჩვენებლად და გადასალახად იძლევა საჭირო რეკომენდაციებს, რაც პოსტსაბჭოური ქვეყნების პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ყოფას ჯერ კიდევ თან ახლავს.

როგორც წიგნის რედაქტორი, პროფ. ვ. პაპავა აღნიშნავს, ქალბატონი როზეტა ასათიანი კეინზის მაკროეკონომიკური რეგულირების თეორიის მხარდამჭერია, ასეც რომ, ამ თეორიის „ქურაში“ ქართველ მკვლევარს გატარებული აქვს დამოუკიდებელ საქართველოში განხორციელებული ეკონომიკური რეფორმების შეფასებითი ხედვა, მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, „სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი“.

რ. ასათიანი წიგნი გამოირჩევა იმ სიახლითაც, რომ მას ახლავს არა ამარტო რედაქტორის შეფასებითი ხასიათის რეცენზია-წინასიტყვაობა, არამედ ორივე რეცენზენტის – ნ. ჭითანავასა და ი. არჩვაძის სამეცნიერო-სარეცენზიო და საექსპერტო დასკვნაც. რ. ასათიანი წიგნის წინათქმასა და შესავალშივე გამჟღავნებული მიზნისა და ამოცანების შემდგომ, წარმოდგენილი თორმეტი თავის მიხედვით, თანამიმდევრობით განიხილავს უახლესი საქართველოს, XX საუკუნის მიწურულის, ეკონომიკას, მის თავისებურებებსა და კანონზომიერებებს, ეტაპებს, ინსტიტუციურ რეფორმებს, ეკონომიკის კონვერსიის სტრატეგიას, საბიუჯეტო-საგადასახადო სისტემისა და ფისკალური პოლიტიკის ავკარგს, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მულტიპლიკაციურ ეფექტს საქართველოში მიმდინარე გარდამავალ ეკონომიკაში, ასევე კონცეპტუალურად, მეწარმეობის ახალი ტიპის ფორმირებას, მის შუქ-ჩრდილებს, ეკონომიკურ ზრდას, გლობალიზაციის ეპოქალურ პროცესს, საქართველოს წინაშე ახალ-ახალ გამოწვევებს, კონკურენციასა და კონკურენტუნარიანობას, მსოფლიო ეკონომიკური განვითარების ეტაპებს და საქართველოში მიმდინარე ზოგად-ნიუანსობრივ და ეკონომიკურ პოლიტიკას.

ასე რომ, პროფ. რ. ასათიანის წიგნი „საით მიდის საქართველო?“, განკუთვნილია ყველასათვის – როგორც აკადემიური პერსონალისათვის და სტუდენტებისათვის, ისე სახელმწიფო მოხელეებისათვის, ნებისმიერი მკითხველისათვის, ვისაც ახლა და სამომავლოდ საქართველოს ბედი, როლი და ადგილი აინტერესებს მსოფლიოს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ სისტემაში.

და ბოლოს საგანგებოდ გვინდა შევჩერდეთ ერთ წიგნზე, რომელიც შარშან, 2013 წელს გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა. ეს გახლავთ სტუ-ს სრული პროფესორის, გამოცდილი ექსპერტის, ცნობილი სპეციალისტის, პუბლიცისტისა და მეცნიერის კოკა (იამა) კუტუბიძის წიგნი „კაცობრიობის მომავალი გლობალიზებულ სამყაროში (ტენდენციები და პერსპექტივები), გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ., 2013 გვ. 3-186.

იგი საანალიზოდ ბოლოს მოვიტოვეთ, რადგან მკვლევარი სცდება ქართულ ლოკალურ სოციალურ-პოლიტიკურ რეალიებს, პრობლემებს მხოლოდ საკუთრივ ქართული სინამდვილის კუთხით კი არ ეხება, არამედ კაცობრიობის მომავალს თანამედროვე გლობალიზაციურ სამყაროში საკუთარი და სახელმწიფოებრივი თვალსაწიერიდანაც განიხილავს. ხუთი თავისაგან შემდგარი ნაშრომი (რედაქტორი: პროფ. ირაკლი კალანდია, რეცენზენტი-პროფესორები: კახა ქეცბაია და არსენ ბესაჯალიანი) გლობალიზაციის პერსპექტივების ფონზე წარმოაჩენს მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციის ზეგავლენას კულტურაზე, რაშიც გამორჩეული ადგილი პიროვნების ეგზისტენციალურ ყოფას, ზნეობისა და პიროვნების ურთიერთობის გარკვევას ეთმობა. აქვე განხილულია ცივილიზაციისა და კულტურის პროგნოზის ურთიერთობის პრობლემა, წინა პლანზე წამოწეულია ის ფასეულობები და ღირებულებები, რომელთა დანერგვა-გასიგრძელებაც პიროვნულ, საზოგადოებრივ და სახელმწიფოთაშორისო კონტაქტებს მნიშვნელოვან ხელს უწყობს, სამაგიეროდ, იმავდროულად, გლობალიზაციის მიღებას და მისი ნეგატიურ გამოვლინებას ნეიტრალურს გახდის.

ავტორის გასაკუთრებული აქცენტები გამავილებულია თანამედროვე სამყაროს ხატზე, სადაც მნიშვნელოვანი გლობალური თუ ლოკალური ტრანსფორმაციების შეხლა-შემოხლისას ცვლილებას განიცდის ადამიანური ყოფა, ცხოვრების რიტმი, ზოგ შემთხვევაში თანაცხოვრების მანკიერობა კოჰაბიტაციური რეჟიმის სახით, რაც, სამწუხაროდ, არაიშვიათად არღვევს ჩვენი ცხოვრების სტაბილურობას, ხელს უწყობს დაძულობის გამწვავებას, აუფერულებს სულიერ სამყაროს, ახშობს და ინტენსიურს ხდის სასოწარკვეთის მომენტებს, კონფლიქტურ სიტუაციებს, ზრდის საზოგადოების ამა თუ იმ ფენის აგრესიას და აგრესიულობას. კ. კუტუბიძის დასკვნით, ასეთ პირობებში აუცილებელია მეცნიერების სხვადასხვა დარგის წარმომადგენელთა რეკომენდაციების გათვალისწინება, სახელმწიფოებრივ დონეზე გლობალიზაციის პროცესის თანმხლები ნეგატიური ტენდენციების განეიტრალება-შენელება, გონივრული და ოპტიმალური მართვის დანერგვა-რეგულირება, რათა საზოგადოების განვითარება სასურველ კალაპოტში ჩადგეს, საწინააღმდეგო შემთხვევაში ადამიანთა მოდგმა, მთელი კაცობრიობა და მათი მომავალი შეაძლოა დიდი საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეს. მონოგრაფიის დასასრულს მკვლევარი გვთავაზობს სათანადო წინადადებებსა და რეკომენდაციებსაც. ასე რომ, წარმოდგენილ ნაშრომს როგორ თეორიული, ისე დიდი პრაქტიკული ღირებულება და დანიშნულება აქვს.

მართალია, წიგნი, როგორც დამხმარე სახელმძღვანელო, ძირითადად სტუდენტებისათვისაა განკუთვნილი, მაგრამ, ჩვენი აზრით, მას უფრო დიდი მისია აკისრია – წიგნი თანაბრად დააინტერესებს ყველას, ვისაც საკუთარი თავი, ჰუმანურობა, სულიერება თუ მშობლიური ქვეყანა გლობალიზაციურ

პირობებში წარმოუდგენია, ვისაც არაერთხელ გასჩენია სურვილი ქვეყნისა და საზოგადოების, პიოვნებისა და კოლექტივის უკეთ ურთიერთობისა, და არა მხოლოდ რიტორიკული თუ პოლიტიკურ-სიციოლოგიური კითხვებიც – ვინ ვართ, რას ვქმნით, და საით მივდივართ, არამედ დროდადრო ამ კითხვებზე სათანადოდ გაცემული პასუხებიც ჰქონია.

პროფ. კ. კუტუბიძის დამოკიდებულება გლობალიზაციის მიმართ ასეთია: გლობალიზაციის პროცესში ქვეყნის ჩაერთვა გარდაუვალია, თუმცა დროის თვალსაზრისით იგი შედარებით უფრო დაშორებულია. მიუხედავად ამისა, დღეისათვის უნდა შემუშავდეს ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესში ქვეყნის ჩართვის მექანიზმები და პირობები, რაც შეიძლება ნაკლები ეროვნული და იდენტური დანაკარგებით, და ბოლოს, რაც მთავარია, უნდა შეიქმნას სახელმწიფო პოლიტიკა, რომელიც ეროვნული კულტურის, ენისა და ტრადიციების დაცვის ქმედით სისტემას შეიმუშავებს (გვ. 192). მისივე თქმით. წინ უნდა აღვუდგეთ „ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების“ ნილბით შემოსულ ფსევდოღირებულებებს სუბკულტურის, მასკულტურისა და სხვათა სახით, რომლებიც ეროვნული ინდივიდუალობის მოსპობისაკენაა მიმართული და დამლუპველია თვითონ კაცობრიობისათვის.

ჩვენი, როგორც რეცენზენტის, საერთო დასკვნით, სამივე ავტორის სამივე წიგნი დანერგულია თანამედროვე ქართველი მკითხველის, გულის, ყურის, თვალისა და გონების გასახედნად, რათა უკეთ ვიცხოვროთ, პიროვნული, კაცობრიული, სახელმწიფოებრივი, ეროვნული და ზოგადეროვნული ცნობიერება, ხედვა და მსოფლხედვა გამოვიმუშავოთ და მემკვიდრეობითობა შევინარჩუნოთ ისე, როგორც ეს ეკადრება ჩვენს დიდებულ წინაპრებსა და ქართველოლოგიურ-ჰუმანისტურ-მართლმადიდებლურ წარსულს.